

Презентація на тему:
«Теорії міжнародної торгівлі.
Теорія Хекшера-Оліна

Підготувала:
студентка групи БДМ 2-1
Кінащук Вікторія

Теорії міжнародної торгівлі

Перша теорія міжнародної торгівлі — теорія меркантилізму — була розроблена європейськими вченими Томасом Маном (1571—1641), Чарльзом Дейвіантом (1656—1714), Жаном Батістом Колбертом (1619—1683), сером Вільямом Петті (1623—1687).

Меркантилізм — це економічне вчення та економічна політика, яка представляє інтереси торгової буржуазії у періоди феодалізму та становлення капіталізму.

Згідно з теорією меркантилізму багатство країни вимірюється кількістю золота та срібла, якою вони володіють.

Меркантилісти вважали, що економічна система складається з трьох секторів:

- виробничого,
- сільськогосподарського
- іноземних колоній.

Для ефективного функціонування економічної системи найважливішими, на їхню думку, були торговці, їхня праця розглядалась як основний фактор виробництва. Отже, джерелом багатства є сфера обігу, а не сфера виробництва; багатство ототожнювалося з грошовим капіталом.

Оскільки у світі, на думку прихильників цієї теорії, існує обмежена кількість багатства (золота та срібла), то країни можуть збільшувати своє багатство і за рахунок зубожіння інших, тобто внаслідок перерозподілу.

Однією з головних передумов меркантилістської теорії було те, що економічна система функціонувала в умовах неповної зайнятості, внаслідок чого приплив додаткового золота з-за кордону міг в поєднанні з, надлишковою робочою силою збільшити виробництво. Якщо б зайнятість населення була повною, приплив золота з-за кордону спричиняв би зростання інфляції і не знаходив ефективного використання.

Заслугою меркантилістів є те, що вони першими запропонували струнку теорію міжнародної торгівлі, показали її значення для економічного зростання країн, розробили можливу модель її розвитку, вперше описали те, що у сучасній економіці зветься платіжним балансом.

Обмеженість меркантилістів полягає у тому, що вони вважали, що збагачення країн можливе не тільки внаслідок перерозподілу вже існуючого багатства, але й за рахунок його нарощування.

Модель "ціни — золото — потоки" Д. Х'юма

Англійський економіст Девід Х'юм (1711 — 1776) був одним з перших, хто кинув виклик меркантилізму, розробивши механізм взаємодії "цін — золота — потоків".

Д. Х'юм заперечував положення меркантилістів про те, що країни можуть до нескінченності збільшувати кількість наявного у них золота і що це не впливає на їх міжнародну конкурентоспроможність. Він довів, що приплив золота внаслідок підтримки позитивного сальдо торгового балансу збільшить пропозицію грошей всередині країни та призведе до зростання зарплати та цін, а це, своєю чергою, спричинить падіння конкурентоспроможності країни. І навпаки, відплив золота з країни призведе до падіння цін та зарплати і підвищить конкурентоспроможність країни. Отже, країна не зможе постійно підтримувати позитивне сальдо торгового балансу — цьому будуть перешкоджати внутрішньоекономічні чинники.

Неомеркантилізм

Неомеркантилізм - концепція, прихильники якої намагаються використати меркантилізм для захисту державно-монополістичного капіталізму. Сформувався на першому етапі загальної кризи капіталізму і значно поширився в 30-х рр. 20 ст., що було об'єктивно пов'язане з пошуками методів запобігання економічним кризам. Представники — В. Зомбарт (Німеччина), Дж. Кейнс (Великобританія) та ін.— виступали за активне втручання буржуазії в економічне життя, захищали протекціонізм, намагались виправдати загарбання великими імперіалістичними країнами зовн. ринків. Ідеологи використали немеркантилізм як теоретичну базу для обґрунтування політики створення самодостатнього, відносно замкнутого суспільства. Неомеркантилісти надають першості сфері обігу над сферою виробництва, класові відносини зводять лише до відносин у процесі обміну товарів. Антиісторизм Н. яскраво виявляється в механічному перенесенні соціально-економічних умов розвитку меркантилізму на державно-монополістичний капіталізм.

Теорія абсолютних переваг

Засновником класичної школи економічної думки був Адам Сміт (1723—1790). Він проголосив, що основою багатства націй та народів є міжнародний поділ праці та відповідна йому спеціалізація різних країн на виробництві тих товарів, щодо яких вони мають абсолютні переваги.

Суть теорії зовнішньої торгівлі А. Сміта, або теорії абсолютних переваг: країни експортують ті товари, які вони виробляють з меншими витратами (у виробництві яких вони мають абсолютну перевагу), та імпортують ті товари, що продукуються іншими країнами з меншими витратами (у виробництві яких абсолютна перевага належить їхнім торговим партнерам).

Теорія абсолютних переваг базується на таких припущеннях:

- 1) єдиним фактором виробництва є праця;
- 2) зайнятість повна, тобто усі наявні трудові ресурси використовуються у виробництві товарів;
- 3) всесвітнє господарство складається із двох країн, тому в міжнародній торгівлі беруть участь тільки дві країни, які продукують та торгують одна з одною тільки двома товарами;
- 4) витрати виробництва — постійні, а їх зниження збільшує попит на товар;
- 5) ціна одного товару виражена у кількості праці, затраченої на виробництво іншого;
- 6) транспортні витрати на перевезення товару з однієї країни до іншої дорівнюють нулю;
- 7) зовнішня торгівля вільна від обмежень та регламентацій.

Теорія порівняльних переваг

Теорію абсолютних переваг А. Сміта розвинув Давид Рікардо (1772—1823), довівши, що абсолютні переваги є лише частковим випадком загального правила. Він показав, що торгівля вигідна кожній з двох країн, навіть якщо одна з них має абсолютні переваги у виробництві обох товарів.

Теорія порівняльних переваг базується на тих самих припущеннях, що і теорія абсолютних переваг, використовуючи додатково поняття альтернативних витрат.

Альтернативні витрати — це просте порівняння цін одиниць двох товарів на внутрішньому ринку, виражених через кількість робочого часу, витраченого на їх виробництво.

Суть теорії порівняльних переваг: якщо країни спеціалізуються на виробництві тих товарів, які вони можуть виробляти з відносно нижчими витратами порівняно з іншими країнами (або, інакше кажучи, з меншими альтернативними витратами), то торгівля буде взаємовигідною для обох країн, незалежно від того, чи є виробництво в одній з них абсолютно ефективнішим, ніж в іншій.

Недоліками теорії порівняльних переваг є те, що вона:

1. Не враховує транспортних витрат.
2. Ігнорує вплив зовнішньої торгівлі на розподіл доходів всередині країни, коливання цін та заробітної плати, інфляцію та міжнародний рух капіталу.
3. Ґрунтується на припущенні про існування тільки одного фактора виробництва — праці.
4. Ґрунтується на передумові повної зайнятості, яка означає, що вивільнені робітники однієї галузі одразу можуть знайти собі роботу в іншій, продуктивнішій. Іншими словами, робиться припущення про постійні витрати і, отже, ігнорується закон витрат, що зростають.

Переваги теорії порівняльних переваг:

1. Вперше описала баланс сукупного попиту та сукупної пропозиції. Хоча і передбачалось, що вартість товару визначається кількістю праці, необхідної для його виробництва, теорія порівняльних переваг показала, що ця вартість насправді залежить від співвідношення сукупного попиту та пропозиції на товар на внутрішньому та на зовнішньому ринках.
2. Довела існування вигоди від спеціалізації та торгівлі для усіх країн-учасниць, а не тільки для однієї країни за рахунок того, що інші зазнають втрат.
3. Дає змогу вести науково обґрунтовану зовнішньоекономічну політику

Теорія розміру країни

Теорія абсолютних переваг не враховує відмінностей країн за їх виробничою спеціалізацією. Сучасні дослідження, які враховують фактор розміру країн, допомагають пояснити, у якому обсязі та якого типу продукція буде залучена у міжнародну торгівлю.

Теорія розміру країни — через те, що країни з більшою територією зазвичай мають різноманітніші кліматичні умови та природні ресурси, вони загалом ближчі до економічної самодостатності, ніж малі за розміром країни. Теорія абсолютних переваг нехтує транспортними витратами, хоча вони по-різному впливають на великі та малі країни. Низькі транспортні витрати у невеликих країнах сприяють розвитку міжнародної торгівлі, а значні транспортні витрати у великих країнах — її гальмують.

Теорія Хекшера-Оліна

Теорія співвідношення факторів виробництва (Хекшера-Оліна)

У середині 20-х рр. шведські економісти-неокласики Елі Хекшер (1879—1952) та Бертіл Олін (1899—1979) розробили теорію співвідношення факторів виробництва, яка отримала назву теорії Хекшера — Оліна. Не відмовляючись від трудової теорії вартості, вони доповнили її положенням, що у створенні вартості беруть участь, крім праці, також й інші фактори виробництва, такі як земля та капітал.

Теорія Хекшера - Оліна - це вчення, згідно з яким країна обирає спрямування експортного виробництва, заснованого на використанні насиченого ресурсу, а спрямуванням для імпорту є виробництво, яке передбачає використання рідкісного ресурсу.

Е. Хекшер і Б. Олін запропонували двофакторну модель зовнішньої торгівлі, включивши до її складу, крім праці, дію ще одного фактора виробництва - капіталу, розвинувши таким чином теорію порівняльних переваг Д. Рікардо.

Теорія вирівнювання цін на фактори виробництва

У 1948 р. американський економіст Пол Самуельсон довів теорему вирівнювання цін на фактори виробництва, яка отримала назву теореми Хекшера — Оліна — Самуельсона — міжнародна торгівля приводить до вирівнювання абсолютних та відносних цін на гомогенні фактори виробництва у країнах, що торгують.

Гомогенний капітал — це капітал, який має однакові продуктивність та ризикованість; гомогенна праця — це праця з однаковим рівнем підготовки, освіти та продуктивності; гомогенні землі — це землі з однаковою родючістю, станом ґрунтів тощо.

До переваг теорії різної відносної забезпеченості факторами виробництва, що складається із двох взаємозв'язаних теорем — теореми Хекшера — Оліна та теореми Хекшера — Оліна — Самуельсона, належить те, що вона є важливим інструментом аналізу міжнародної економіки, який ілюструє та доводить принцип загальної рівноваги, якому повинен підпорядковуватись економічний розвиток.

Парадокс Леонтьєва та його пояснення

У 1953 р. американський вчений, майбутній лауреат Нобелівської премії В. Леонтьєв опублікував результати своїх досліджень, присвячених практичній перевірці положень та концепції Хекшера-Оліна.

В. Леонтьєв у своїй роботі проаналізував висновок теорії Хекшера-Оліна про те, що країни експортують товари, у виробництві яких інтенсивно використовуються надлишкові й тому дешевші для них фактори виробництва, та імпортують товари, у виробництві яких ці фактори застосовуються менш інтенсивно. Точніше, він одночасно перевіряв два припущення:

- 1) теорія Хекшера — Оліна справедлива;
- 2) в економіці США, як вважалось, капітал більшою мірою надлишковий, ніж у їх торгових партнерів. Тому, відповідно до теорії, вони повинні експортувати капіталомісткі товари.

Парадокс Леонтьєва: теорія співвідношення факторів виробництва Хекшера-Оліна не підтверджується на практиці: працenasичені країни експортують капіталомістку продукцію, тоді як капіталонасичені - працемістку.

Сам Леонтьєв та інші економісти робили численні спроби пояснити цей парадокс. Отже, незважаючи на відмінності у техніці розрахунків, усі дослідження в основному підтвердили наявність парадокса Леонтьєва, вчені почали вводити в модель Хекшера-Оліна й інші, крім капіталу та праці, фактори виробництва, такі як технологія, кваліфікація робочої сили.

Той факт, що продукція може вироблятися різними методами, є одним із пояснень парадокса Леонтьєва.

Той факт, що робоча сила не є однорідним товаром, є ще одним поясненням парадокса Леонтьєва.

Наступним поясненням парадокса Леонтьєва є те, що США імпортують значну кількість сировини, видобування якої вимагає значних затрат капіталу. Якщо американські експортні товари потребують значної кількості такої сировини, це робить експорт США капіталомістким.

Ще одне пояснення парадокса Леонтьєва у 1971 р. дав американський економіст Роберт Белдвін, який врахував існування американського імпортного тарифу. Цей тариф вводився для того, щоб захистити від іноземної конкуренції працемісткі галузі американської промисловості, перешкоджаючи тим самим імпорту працемістких товарів. Перерахунки, зроблені Белдвіном, показали, що відміна тарифів зменшує ефект парадокса Леонтьєва на 5 %, але не скасовує його зовсім.

Теорія конкурентних переваг

Для того щоб з'ясувати, чому країни досягають конкурентної переваги у тих чи інших галузях, а також зрозуміти вихідні положення політики фірм та національної економіки, професор Гарвардської школи бізнесу, радник низки провідних компаній та член Президентської комісії з промислової конкуренції Майкл Портер наприкінці 80-х рр. здійснив чотирирічне дослідження десяти країн, які займають важливе місце у світовій торгівлі: Великобританії, Німеччини, Данії, Італії, Кореї, Сінгапуру, США, Швейцарії, Швеції та Японії.

У центр уваги проведеного дослідження М. Портер поставив завоювання та збереження конкурентної переваги у більш ніж 100 відносно складних галузях економіки та індустріальних сегментах. Аналізували конкурентоспроможність галузей за три періоди: у 1971, 1978 та 1985 рр.

Згідно з цією теорією відповідь на запитання: "Чому країна досягає міжнародного успіху в тій чи іншій галузі?" передбачає чотири властивості країни загального характеру, що формують середовище, у якому конкурують місцеві фірми:

1. Факторні умови, тобто ті конкретні фактори (наприклад, кваліфікована робоча сила певного профілю або інфраструктура), які необхідні для успішної конкуренції у даній галузі.
2. Умови попиту, тобто який на внутрішньому ринку попит на продукцію чи послуги, що пропонуються даною галуззю.
3. Споріднені галузі та галузі, що підтримують, тобто наявність або відсутність у країні споріднених галузей чи галузей, що підтримують, конкурентоспроможних на міжнародному ринку.
4. Стратегія фірми, її структура та конкуренти, тобто умови у країні, які визначають те, як утворюються та управляються фірми, і характер конкуренції на внутрішньому ринку.

Перевагою цієї теорії є те, що вона показує роль, яку відіграють економічне середовище установи, політика, культурні цінності та лідери країни у забезпеченні успіху фірм цієї країни у певних сегментах ринку та конкретних галузях економіки. Іншими словами, вона пояснює властивості нації, які є передумовою успіху національної промисловості у міжнародній конкуренції.